

Forvaltning av regelverk – syredannende berg

Eller: *Hjelpes, vi har sulfid!*

Bjørn Loland - prosjektleder

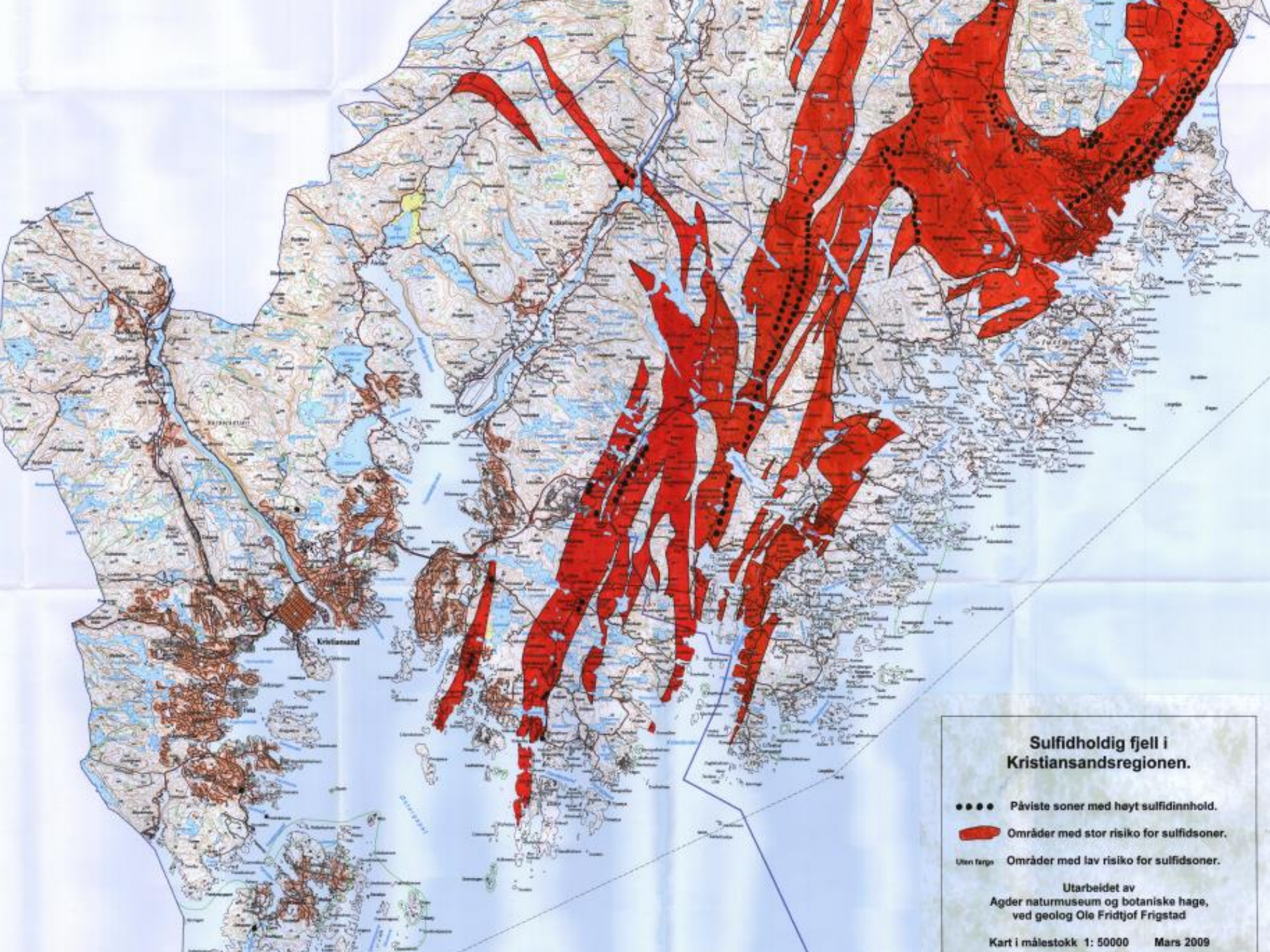
Forurensningsforskriften kapittel II

- Jord og berggrunn som danner syre i kontakt med vann og luft skal betraktes som om de er forurenset og behandles deretter, dersom ikke annet blir dokumentert.
- Krav om tiltaksplan

Hvilket berg er *egentlig* syredannende?

Sulfidholdig fjell i Kristiansandsregionen.

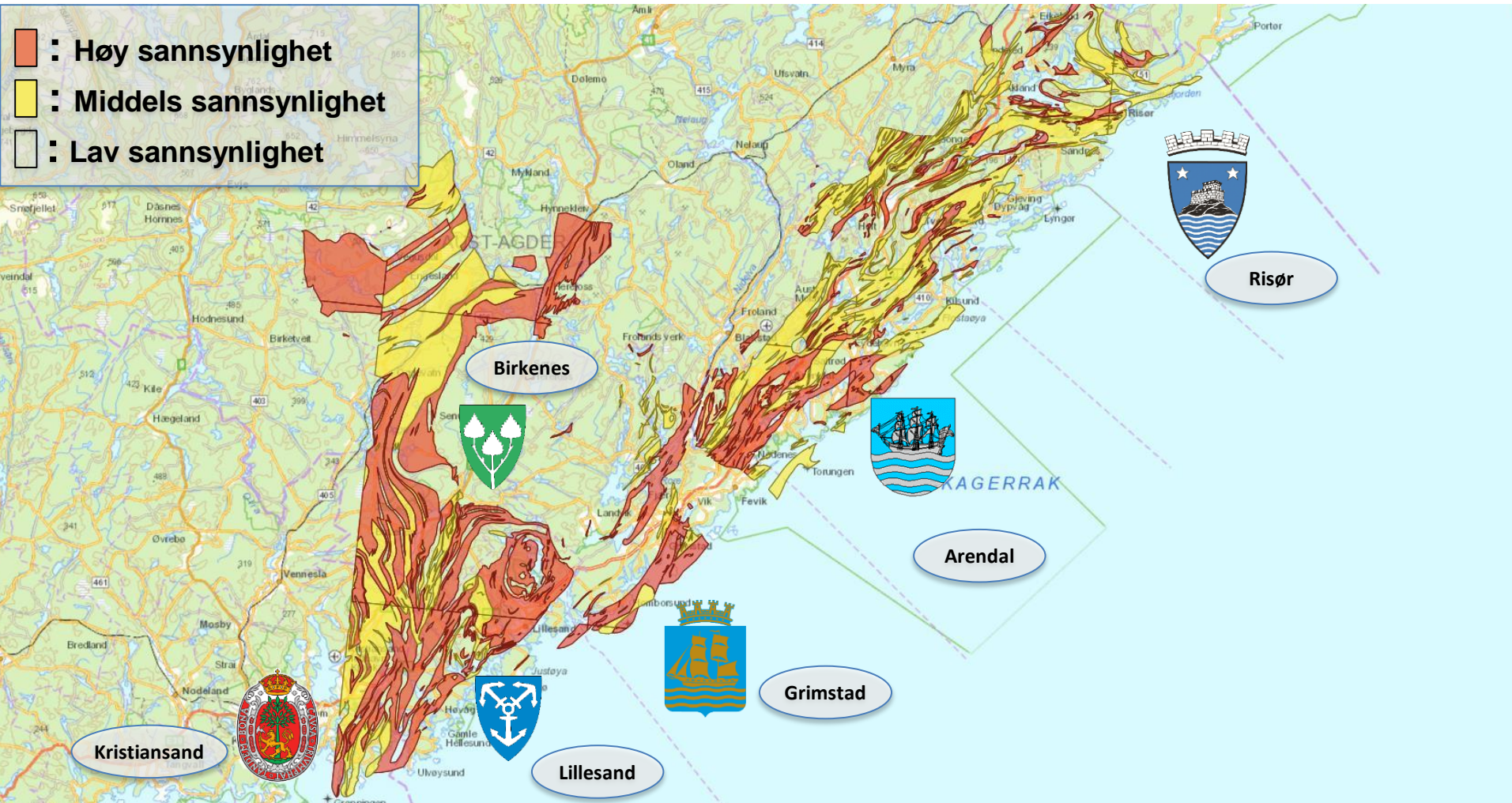
- Påviste soner med høyt sulfidinnhold.
- Områder med stor risiko for sulfidsoner.
- Uten farge Områder med lav risiko for sulfidsoner.

Utarbeidet av
Agder naturmuseum og botaniske hage,
ved geolog Ole Fridtjof Frigstad

Prognosekart over syredannende gneis Agder

Analyse fra NGU ut ifra eksisterende geodata.

Prosjektgruppen for kontroll på svovelholdig
avrenning i Agder.

RETNINGSLINJER FOR TILTAK I OMRÅDER MED SYREDANNENDE GNEIS

Felles saksbehandlingsrutiner, krav til prøvetaking, klassifisering
av steinmasser og miljøoppfølging

VERSJON 2,4

- Oppstart i 2016
- «Tverr-etatlig» prosjekt – Fylkeskommune, kommuner, Statsforvalter og SVV
- Vedtatt politisk som gjeldende retningslinjer i Lillesand

Tre faktorer for å klassifisere:

RETNINGSLINJER FOR TILTAK I OMRÅDER MED SYREDANNENDE GNEIS

VERSJON 2,4

Felles saksbehandlingsrutiner, krav til prøvetaking, klassifisering
av steinmasser og miljøoppfølging

- Forvittringsgrad
- Svovelinnhold
- Hydrogenperoksid-test

Middels forvittringsgrad

Høy forvittringsgrad

Lav forvittringsgrad

Tabell 7 Krav som s...

Forvittringsgr...

Lav fo...

forv...

Høy fo...

Foto: Anke D

Beskrivel
lav andel
overflate

Foto: Anke Degelmann

Beskrivelse: Gulbrun farge og svært lav knusemotstand. Større biter av stein kan deles opp og løser seg ofte opp som sandkorn ved bruk av håndmakt. Kan lukte av svovel. Gir mye reaktiv finfraksjon ved sprengning. Bergarter som er sterkt forvitret klassifiseres vanligvis som **syredannende**.

Svakheter ved vurdering av forvitring: Nylig utsprengt stein kan være syredannende på lenger sikt selv uten synlige forvittringsoner. Bergarter som kan potensielt være syredannende med **Lav forvittringsgrad** kan derfor ikke «friskmeldes» til å være **ikke syredannende** kun ved visuell vurdering. Det må derfor utføres analyse av svovelinhold og hydrogenperoksidtest.

finfraksjon ved sprengning. Legg merke til innslaget av gulaktig forvitring som ofte gir mest syre.

else og

oksidtest

hold av

Tabell 8 Grenseverdi på innhold av svovel i steinprøvene.

Innhold av svovelforbindelser i deler per million og % totalt svovel.	Kategori	Krav
<1500 ppm <0,15 %	Lavt svovelinnehold	Dersom Hydrogenperoksidtest av samme prøve viser lav eller middels syredanningspotensial anses massene som ikke syredannende. Dersom Hydrogenperoksidtest av samme prøve viser høyt syredanningspotensial anses massene som syredannende.
1500-8 000 ppm 0,15 – 0,8 %	Middels svovelinnehold	Dersom Hydrogenperoksidtest av samme prøve viser lav syredanningspotensial anses massene som ikke syredannende.¹⁰ Dersom Hydrogenperoksidtest av samme prøve viser middels eller høyt syredanningspotensial anses massene som syredannende.
>8 000 ppm >0,8 %	Høyt svovelinnehold	Massene anses som syredannende. Hydrogenperoksidtest av prøven skal fortsatt kjøres, men er ikke utslagsgivende.

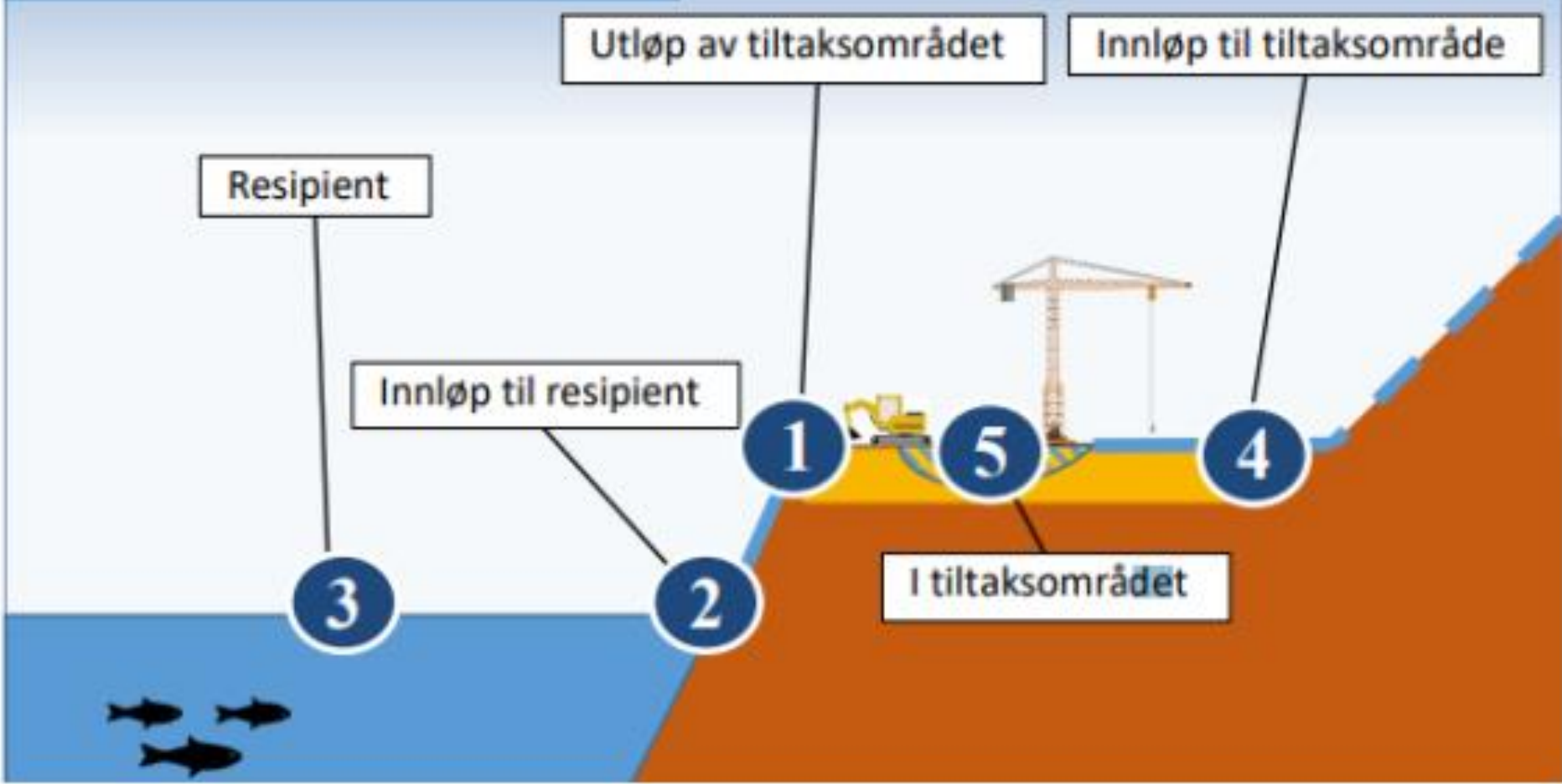

Tabell 9: Grenseverdier ved hydrogenperoksidtest

Temperaturendring	Kategori	Krav
<0,7 C°	Lavt syredanningspotensial	Masser med Middels og lavt svovelinnhold kategoriseres som ikke syredannende .
0,7 - 1,2 C°	Middels syredanningspotensial	Masser med lavt svovelinnhold kategoriseres som ikke syredannende . Masser med Middels svovelinnhold kategoriseres som syredannende .
>1,2 C°	Høyt syredanningspotensial	Masser kategoriseres som syredannende uavhengig av svovelinnhold og forvitningsgrad.

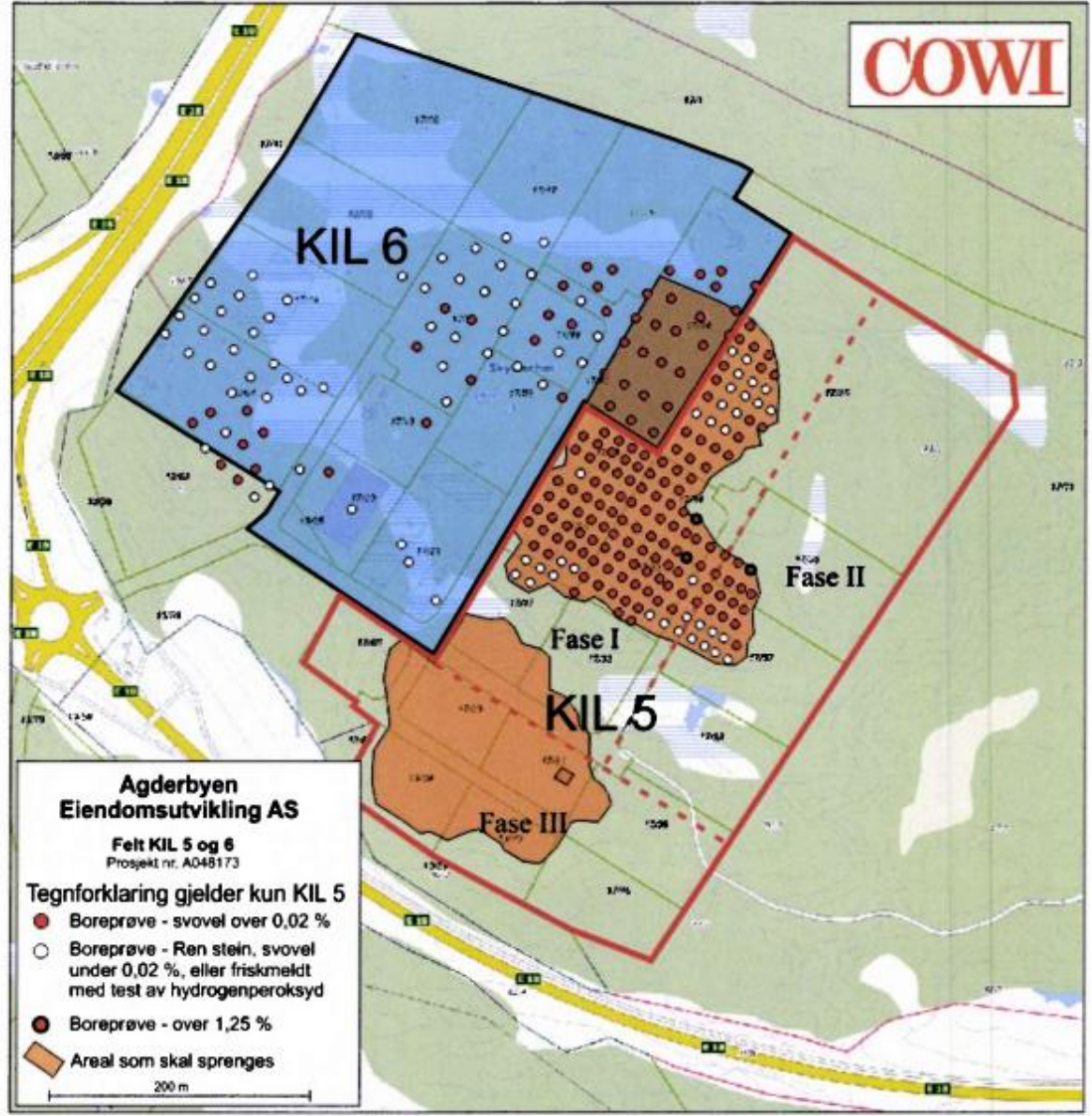

Prøvepunktgrupper

Noen (grelle) eksempler

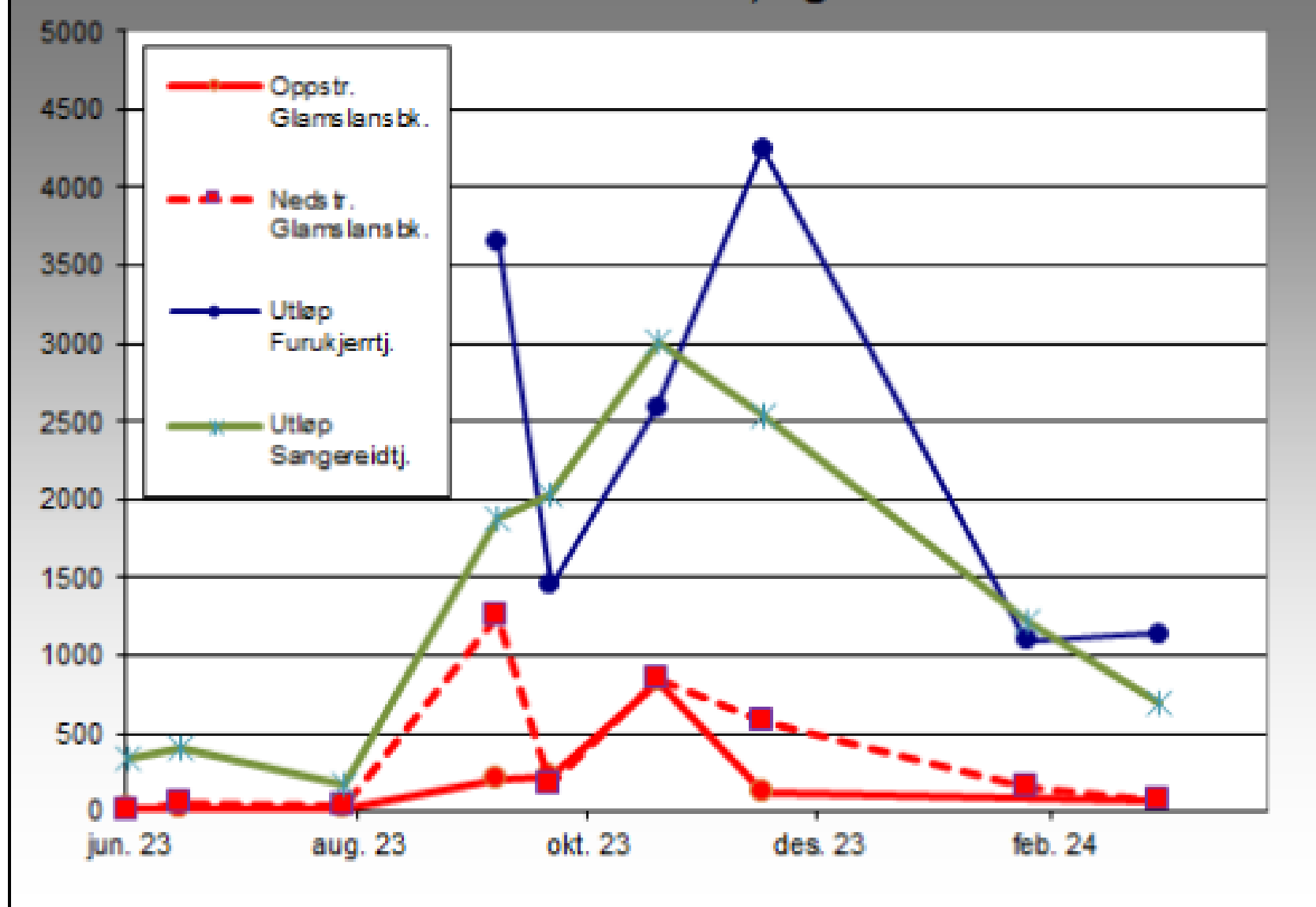

Svovelanalyser fra boreprøver tatt i området KIL5 i 2018 fra Kjerling
Vannlaboratoriet AS. Benyttet grenseverdi for disse prøvene 0,02% sv

Oppdragsgiver: Haldal Entreprenør AS		Peroksyd metode			Klassifisering
XRF svovelanalyser					Ren ved 0,02%
Prøver mottatt: 21.03.2018		Temperatur			Ren <= 1,2° K
Prøvested: KIL 6		start °C	slutt °C	diff. °C	
Labnr	Prøve merket	Resultat %			
577	4	0,0131			Ren stein
578	5	<0,001			Ren stein
579	13	0,0116			Ren stein
580	14	0,0022			Ren stein
581	15	0,0111			Ren stein
582	31	0,0101			Ren stein
583	32	0,0037			Ren stein
584	33	0,6724			Sulfid stein
585	34	0,8183			Sulfid stein
586	50	0,1059			Sulfid stein
587	51	0,6187			Sulfid stein
588	53	0,9402			Sulfid stein
589	53A	0,8322			Sulfid stein
590	54	0,6847			Sulfid stein
591	68	0,3767			Sulfid stein
592	69	0,8483			Sulfid stein
593	70	0,8364			Sulfid stein
594	71	0,4761			Sulfid stein
595	72	0,6068			Sulfid stein
596	82	0,6245			Sulfid stein
597	83	0,5852			Sulfid stein
598	84	0,7743	22,9	26,6	3,7
599	85	0,8574			Sulfid stein
600	87	0,4917			Sulfid stein
601	88	0,6734	22,7	34,8	12,1
602	89	0,6053			Sulfid stein
603	90	0,5099			Sulfid stein
604	100	0,7223			Sulfid stein
605	101	0,6478			Sulfid stein
606	102	0,5274			Sulfid stein
607	103	0,8357			Sulfid stein
608	104	0,8406			Sulfid stein
609	105	0,4736			Sulfid stein
610	106	0,7313			Sulfid stein
611	107	0,5776			Sulfid stein
612	108	0,7523			Sulfid stein
613	117	0,6357			Sulfid stein
614	118	0,7326			Sulfid stein
615	119	0,7532	22,7	24,5	1,8
616	120	0,3721			Sulfid stein
617	121	0,8487			Sulfid stein
618	122	0,6372			Sulfid stein
619	123	0,7539	22,7	23,6	0,9
620	129	0,3455			Sulfid stein
621	130	0,4029			Sulfid stein
622	131	0,477			Sulfid stein
623	132	0,6561			Sulfid stein
624	133	0,4948			Sulfid stein
625	134	0,5723			Sulfid stein
626	135	0,7389			Sulfid stein
627	146	0,8173	22,7	48,8	26,1
628	157	0,6515			Sulfid stein
629	158	0,6478			Sulfid stein

Figur 2: Kart for området KIL 5. Figur viser også KIL 6, hvor boreprøver er vist med gammel klassifisering med grense 0,18 % svovel. I området KIL 5 er hvite prikker definert som helt ren stein med svovel under 0,02 %, eller peroksydmetode under 1,2° K. Røde areal viser hvor det er nødvendig med sprenging. Det er kun spregningsområdet som ligger i området med fase I og II som vil bli prøvetatt og spregt i denne omgang. Tre borestøvsprøver med ekstra tykk svart ring markerer tre punkter hvor svovelinnholdet var over 1,25 %, og det indikerer høy sulfid.

Labilt Aluminium, ug/l

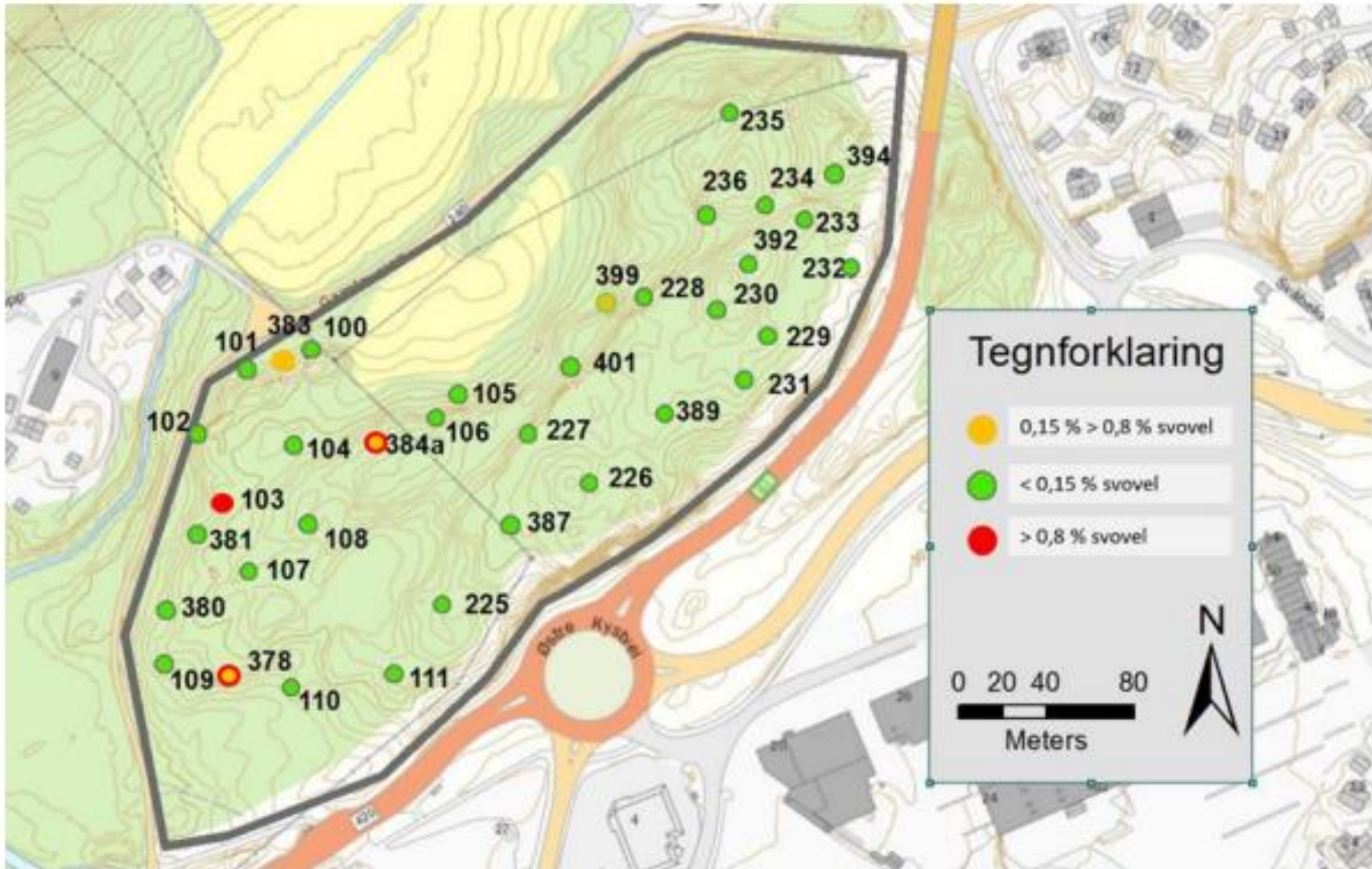
Figur 4: Måling av labilt aluminium utført i prøvepunkt nedstrøms KIL 5 i området fra Furekjerrtjøna og ned til Glamslandsbekken.

NRK

Nyheter

Nett

Figur 3-1: Tingsakeråsen: Prøvepunkter fra kartlegging og prøvetaking 2016 og 2017. Tiltaksområdet er merket med sort linje. Vurdering av prøver etter ny veileder fra Lillesand kommune (Agder, 2021). Punkter med ring rundt er klassifisert med peroksidtesten etter høy kategori (rød ring) og ren kategori (grønn ring)

Tabell 4 Temperaturøkning i peroksidtesten i henhold til Agder metoden sammenstilt med paste-pH, NAGpH og NAG fra peroksidtestene i henhold til AMIRA metoden, utført av NGI desember 2023. Rød/oransje farge indikerer at prøven er vurdert til å være syredannende, grønn farge indikerer at bergarten er vurdert til å være ikke-syredannende.

Prøve	Agder metoden			AMIRA metoden			
	Total svovel %	H ₂ O ₂ ΔT °C (25 min)	Syre-dannende	rinse-pH _{1:2}	NAGpH	NAG (kg H ₂ SO ₄ /t)	Syre-dannende
B-2-2m	0,100	1,4	Ja	7,9	7,2	0,00	Nei
B-8-2m	0,064	1,3	Ja	7,1	6,8	0,35	Nei
B-9-2m	0,038	0,8	Ja	6,8	6,7	0,43	Nei

Hvilket berg er *egentlig* syredannende?

Hva nå?

- Vi må få bedre klassifiseringskriterier
- Behov for deponi med betydelig kapasitet
- Langt etterslep på oppfølging av eldre tiltaksplaner og eldre inngrep – mye forurensning som pågår fremdeles